

3. Як організувати патріотичне виховання. 30 ідей, порад і ресурсів. НУШ. <https://nus.org.ua/articles/yak-organizuvaty-patriotychne-vyhovannya-30-idej-porad-i-resursiv/> (дата звернення: 10.05.2023).

Людмила Макар

доцент, кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки
Харківський національний педагогічний університет
імені Г.С.Сковороди
м. Харків, Україна

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО СОЦІАЛЬНОГО ПЕДАГОГА ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ДІТЬМИ-СИРОТАМИ В ЗАГАЛЬНООСВІТНІХ ШКОЛАХ-ІНТЕРНАТАХ

В статті висвітлюються особливості підготовки майбутніх соціальних педагогів до роботи з дітьми-сиротами в інтернатних закладах. Окреслюється реалізація охоронно-захисної функції соціально-педагогічної діяльності в загальноосвітніх школах-інтернатах. Наголошується на необхідності здійснення спеціальної підготовки соціальних педагогів для роботи в інтернатних закладах з дітьми-сиротами з метою формування і розвитку їх соціальних умінь і навичок, а також забезпечення успішної соціалізації дітей-сиріт.

Ключові слова: діти-сироти; загальноосвітні школи-інтернати; майбутній соціальний педагог; професійна підготовка; соціальні вміння; соціальні навички⁴ соціалізація.

Початок активного розвитку вітчизняної практики соціально-педагогічної роботи наприкінці ХХ століття стає відповіддю на реальну дійсність, яка затребувала фахівців, здатних надавати професійну допомогу соціально вразливим верствам населення. Система установ, що забезпечують допомогу сім'ям і дітям, які її потребують, свідчить про розвиток соціальної системи, яка відповідає суспільним запитам.

У зв'язку з мінливими соціальними умовами і потребами сучасного суспільства, пов'язаних з адаптацією до соціально-економічної ситуації розвитку країни, зростає потреба в соціальних педагогах, які є здатними попередити особистісну і духовну деградацію людину і посприяти вирішенню нагальних соціальних проблем індивіда. Разом з цим виникає й необхідність підвищення рівня професійної підготовки майбутніх соціальних педагогів, готових до надання необхідної допомоги і підтримки в умовах соціально-педагогічної діяльності.

Обумовлена характером спрямованості соціальних інституцій, професійна діяльність соціального педагога характеризується багатофункціональністю і підвищеною відповідальністю фахівця, адже

соціальні педагоги виконують низку професійних ролей: посередницькі, управлінські та дослідницькі. Це й передбачає особливу організацію і здійснення підготовки майбутніх соціальних педагогів до реалізації функцій професійної діяльності. Від специфіки соціальної інституції, категорій клієнтів та домінування виду діяльності, залежать і види допомоги, які мають відповідати типам професійних завдань, що вирішуються: соціально-правові; медико-соціальні; соціально-побутові або соціально-інформаційні.

У закладі вищої освіти, нажаль, недостатньо враховується необхідність формування у здобувачів вищої освіти готовності до діяльності з дітьми-сиротами в загальноосвітніх школах-інтернатах, проблеми їх адаптації до суспільства, що вимагає застосування особливого підходу до підготовки майбутніх соціальних педагогів.

Особливу увагу слід звернути на те, що в цілому, загальноосвітні школи-інтернати для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування забезпечені грамотними педагогічними кадрами, але, у більшості випадків, вони мають таку ж саму підготовку, як і фахівці закладів загальної середньої освіти. Разом з тим. Специфіка цих установ і особливості контингенту висувають особливі вимоги до готовності педагогічних кадрів, в тому числі соціального педагога. Окрім того, спеціальну підготовку кадрів для закладів, в яких виховуються діти-сироти можна розглядати як один із способів реагування суспільства на складну соціальну ситуацію з дітьми, позбавленими батьківського піклування, яка склалася в нашій країні.

Робота соціального педагога з дітьми-сиротами передбачає всебічне сприяння їх реабілітації й адаптації, формуванню їх соціальних зв'язків, комунікативних можливостей і соціальних умінь. Діти-сироти не мають моделі самостійного життя, психологічно не є готовими до нього, губляться в незнайомій ситуації і не завжди вирішують свої проблеми, дотримуючись при цьому прав інших громадян і положень чинного законодавства, адже низький рівень правової культури, економічна неграмотність, невміння розпоряджатися власними коштами, відсутність навичок налагодження побуту – все це породжує життєві труднощі і набуття негативного життєвого досвіду.

Захист прав та інтересів дітей-сиріт забезпечується реалізацією однієї з найважливіших функцій соціального педагога в загальноосвітній школі-інтернаті – охоронно-захисної, яка передбачає використання всього арсеналу правових норм, в тому числі й реалізацію юридичної відповідальності щодо осіб, які вчиняють протиправні дії по відношенню до дитини. Це прямо вказує на гарантування державою дітям-сиротам повноцінного життя і гармонійного розвитку [2].

Вихованці інтернатних закладів мають бути обізнаними не лише щодо основних прав, а й до обов'язків та настання конкретного виду юридичної відповідальності, адже кримінальна поведінка фіксується частіше серед вихованців шкіл-інтернатів, ніж серед дітей, які виховуються в сім'ях.

Вихованці шкіл-інтернатів більш за все є схильними до здійснення майнових злочинів (крадіжки, пограбування, шахрайства) [1].

Враховуючи завдання, які постають перед соціальним педагогом в інтернатному закладі для дітей-сиріт, вважаємо, що в процесі підготовки здобувачів у закладі вищої освіти до роботи з дітьми-сиротами, необхідно враховувати основні критерії діяльності соціального педагога в загальноосвітній школі-інтернаті, а саме: надання соціально-педагогічного супроводу дітей різних категорій; розробка принципово нових підходів до проведення позаурочних спеціально організованих занять; проведення консультативної роботи з дітьми відповідно до їх індивідуальних особливостей фізичного та інтелектуального розвитку; побудова стратегії й тактики соціально-педагогічної діяльності; комплексне використання в професійній діяльності всієї сукупності теоретичних знань і практичних навичок.

Особливого значення набуває підготовка у закладі вищої освіти таких фахівців, які є здатними оптимізувати процес соціалізації дітей-сиріт і їх адаптацію до самостійного життя в суспільстві. Соціальний педагог виступає одним із головних суб'єктів соціально-педагогічної діяльності, адже метою його роботи є забезпечення успішної соціалізації дитини-сироти. Соціальний педагог покликаний захищати права та інтереси дітей-сиріт, виконувати функцію посередника між різними фахівцями в ході організації комплексного супроводу дітей-сиріт.

У майбутніх соціальних педагогів необхідно формувати професійну педагогічну позицію і готувати їх до складнощів, що виникають в роботі з дітьми-сиротами в загальноосвітніх школах-інтернатах. Особливості підготовки здобувачів вищої освіти до соціально-педагогічної діяльності з дітьми-сиротами визначається специфікою цієї діяльності з дітьми даної категорії, тобто для дітей в інтернатних закладах має бути організована спеціальна діяльність, спрямована на вдосконалення ресурсів їх саморозвитку, а також на розвиток певних здібностей, які могли б компенсувати в них недоліки, викликані втратою родини і сприяти подоланню труднощів соціалізації.

Список використаних джерел:

1. Аналітичний звіт «Життєвий шлях випускників інтернатних закладів, дитячих будинків сімейного типу та прийомних сімей» / О. М. Балакірєва, І. М. Чернін, О. М. Хмелєвська та ін. – К.: Український Інститут соціальних досліджень ім. О. Яременка, 2010. – 106 с.
2. Соціальна педагогіка: Підручник. 4-те вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.